

Vakbonden dreigen met acties tegen overheid

Ook dit voorjaar nog zonder pensioenakkoord

Minister Wouter Koolmees van Sociale Zaken riep kort na zijn aantreden de sociale partners, werkgevers en vakbonden, op om dit voorjaar tot een akkoord te komen over een nieuw pensioenstelsel. Het ziet er echter niet naar uit, omdat de standpunten sterk uiteenlopen. Vooral de vakbonden roeren zich.

„We kunnen niet accepteren dat Koolmees zonder ons het pensioenstelsel verandert. Die € 1300 miljard is ons geld”, klonk het eind februari tijdens een bijeenkomst van FNV Senioren in Amsterdam. „Voor de pensioenen is het een minuut voor twaalf. Als Koolmees dit doet, gaat het land plat.” Bij de achterban van vakbond FNV groeit de angst dat dit centrumrechtse kabinet zonder steun van de bonden het pensioenstelsel op de schop neemt. FNV Senioren organiseerde daarom actiebijeenkomsten in het hele land - een opmaat naar grotere acties later in maart. De discussie over een nieuw stelsel gaat kort samengevat over twee onderwerpen: een nieuw pensioencontract met meer persoonlijke potjes en de afschaffing van de zogeheten doorsneesystematiek.

Nieuwe pensioencontract

Dat nieuwe pensioencontract, daar gaan de werkgevers en vakbonden over. De doorsneesystematiek aanpassen kan het kabinet zelf, door de fiscale spelregels aan te passen. Het zou de grootste hervorming zijn van het Nederlandse pensioenstelsel sinds de jaren vijftig. Het idee

is dat de doorsneepremie blijft, maar dat de opbouw leeftijdsafhankelijk wordt. Financiën kan dat afdwingen door niet langer een maximum te hanteren voor de opbouw (nu 1,875% van het salaris), maar voor de hoogte van de premie die als uitgesteld loon behandeld mag worden. Experts verwachten dat premieovereenkomsten dan de norm worden, in plaats van uitkeringsbeloftes zoals we nu nog gewend zijn. En dan is het stelsel grondig verbouwd, zonder akkoord in de SER. Zo'n ingreep levert wel een gat van rond 60 miljard euro op voor 45-plussers. Om dat gat te repareren heeft Koolmees de hulp van sociale partners wel weer nodig.

Wisselgeld

Koolmees moet de bonden iets aanbieden om hen over de streep te trekken. Zij hebben twee duidelijke wensen: een pensioen voor zzp'ers en een minder snelle stijging van de AOW-leeftijd. De bonden lijken meer kans te maken om deze onderwerpen in te brengen bij de gesprekken in de SER over het pensioenstelsel. Een verplicht zzp-pensioen gaat werkgevers nog steeds te ver, maar de bereidheid om 'iets te doen' zou

er wel zijn. En Sociale Zaken onderzoekt de mogelijkheden om te bewegen op het AOW-dossier. Daarbij hangt veel af van de ruimte die Financiën wil geven. Maar betrokkenen kunnen zich niet voorstellen dat Koolmees geen 'wisselgeld' krijgt om de stelselhervorming er door te krijgen. De kans dat er eind maart op al deze terreinen genoeg vooruitgang is geboekt om handtekeningen onder een akkoord te zetten is klein. Waarschijnlijker is dat er verder wordt gepolderd. •

Geen korting PGB maar ook geen indexatie

De beleidsdekkingsgraad van Pensioenfonds PGB per 31 december is uitgekomen op 106,1 procent. Daarmee is een mogelijke korting van onze pensioenen voorlopig van de baan. Het niveau is echter niet genoeg om de pensioenen te kunnen indexeren. Daarvoor moet de dekkingsgraad minstens 110 procent bedragen.

PGB doet het wel veel beter dan verschillende grote pensioenfondsen. De dekkingsgraden van Ambtenarenfonds ABP, Pensioenfonds Zorg en Welzijn, en de metaalfondsen PMT en PME kwamen niet boven de 104,2%. Dat betekent dat voor die fondsen nog steeds een korting dreigt. Over heel 2017 behaalde PGB een rendement van 6,7% op de beleggingen. In 2016 was dat 10,9%.

Grootste overname RELX in tien jaar

RELX neemt voor bijna 700 miljoen euro het Amerikaanse bedrijf Threat Metrix over. Dat is de grootste overname van het concern in tien jaar tijd. ThreatMetrix is gespecialiseerd in digitale identificatie en levert bijvoorbeeld veiligheidsdiensten aan banken en internetwinkels zodat zij fraude van klanten kunnen tegengaan. Het bedrijf analyseert via zijn netwerk dagelijks honderd miljoen transacties, waaronder ook financiële handelingen, voor zo'n

vijfduizend klanten. Er bestond al een samenwerkingsverband met LexisNexis Risk Solutions. Van oudsher is RELX een uitgever, maar het concern kondigde jaren geleden al aan zich voortaan te zien als informatieleverancier voor bedrijven en overheden, en fors in te gaan zetten op 'big data'. •

IN DIT NUMMER

Jaarvergadering VGEO	2	PGB beste pensioenfonds	5
Van de bestuurstafel	3	Wat bleef over van de Elsevier-vestigingen	6
Elsevier-signatuur verder uit beeld	4	Voorjaar	7
Pensioen kennis blijft gebrekkig	4	Gewonnen levensjaren minder gezond	8

COMMENTAAR

PGB doet het goed. Nu wij nog.

Laten we het prille jaar positief beginnen. Met ons pensioenfonds PGB. Sinds het onvermijdelijke vertrek bij het Elsevierpensioenfonds gingen we er op vooruit. In de zin van het fondsvermogen. Niet in onze eigen portemonnee. PGB doet het met een dekkingsgraad van 106% veel beter dan verschillende grote pensioenfonds. We kunnen tevreden zijn, overigens met gemengde gevoelens. Want ondanks de positieve kant van dit verhaal zit indexatie er voor ons nog steeds niet in. Die smart delen wij met de meeste andere pensioenfonds. Pas bij 110% dekkingsgraad maken wij kans op een pensioenverhoging. Maar een gepensioneerdhand is snel gevuld. We zijn inmiddels gestaald in het uitblijven van indexatie en blij wanneer we niet worden gekort op ons pensioen. Mocht het PGB die magische 110% halen dan is dat niet te danken aan het zwakke, irrealistische, inconsistente en besluiteloze overheidsbeleid. Evenmin als aan de toeschietelijkheid van werkgevers. Die zijn er alleen maar op uit hun premiebijdrage te minimaliseren. Het is vooral te danken aan een gunstig beleggingsklimaat en de bijbehorende strategie van een pensioenfonds. Nog enkele feiten. Over heel 2017 behaalde PGB een rendement van 6,7% op de beleggingen. In 2016 was dat 10,9%. Bovendien is PGB tijdens een internationale pensioenconferentie onderscheiden als het beste pensioenfonds van Nederland vanwege zijn dynamisch beleggingsbeleid. Hulde.

Teloorgang Elsevier

Toch nog een treurige afsluiting. De teloorgang van de uitgeverijen Elsevier en Reed Business. Glorieuze tijdschriften en ander drukwerk werden vrijwel allemaal afgestoten of ten grave gedragen. De digitale veelvraat, of kleinere uitgeverijen, namen het over. Lees het artikel hierover in dit nummer. Maar er voltrekt zich nog iets anders. Niet alleen de ons bekende producten van Elsevier, maar ook zijn historisch erfgoed wordt bedreigd. En wel vanuit het hoofdkantoor Londen. Britannia rules the pages hedentendage. Het met zorg en empathie samengestelde Elsevier-geschiedenisboek lijkt daar te worden „overruled” oftewel het is in herziening. Het zoveelste uitstel van verschijning in twee jaar. Het boek moet kennelijk nog enigszins „verBritst” worden. Hopelijk wordt het daardoor in Engeland niet verknoeid.

Harry Nijhuis

Abonnementenkorting op 'Landleven'

'Landleven', een voormalige uitgave van Reed Business, werd vorig jaar november overgenomen door Het Media Bedrijf B.V. te Baarn. Gepensioneerde ex-werknemers van Reed Business die het blad tot dan gratis ontvingen zijn niet op de hoogte gesteld. Zij ontvingen het blad eenvoudigweg niet meer tot hun onaangename verrassing en tasten verder in het duister. Navraag door VGEO leerde dat er bij de nieuwe uitgever achterstand was ontstaan bij het verwerken van informatie.

Na enige aandrang ontvingen wij het volgende bericht. De werknemers van Reed Business ontvangen niet langer een gratis abonnement. Zij kunnen gebruik maken van een abonnementenkorting op Landleven: 10 nummers voor 29,50. Daarna krijgen zij structureel 25% korting op de abonneeprijs. Belangstellenden kunnen zich op internet daarvoor aanmelden op <http://campagnes.reedbusiness.nl/landleven-rbi/10-nummers-voor-29,50-euro/> •

Wordt boek over geschiedenis Elsevier een historische mislukking?

De verschijning van het historische boek over uitgeverij Elsevier dreigt een historische mislukking te worden. Na een eindeloze vertraging meldden wij in de vorige Nieuwsbrief te optimistisch dat het boek in druk verscheen.

Samensteller en historicus Sjors de Heuvel leek eindelijk groen licht te hebben. Inmiddels waren al aanpassingen doorgevoerd. Het boek mocht alleen Engelstalig zijn en de oplage werd beperkt van 10.000 naar 3000. Maar de wensen van het Londense topmanagement zijn nog niet bevredigd. Er worden te elfder

ure aanpassingen in de tekst verlangd. De druk kan nog niet doorgaan. Hoe de aangepaste invulling van het boek en zijn verschijning nu gaan plaatsvinden is nog een raadsel. Sjors de Heuvel kreeg inmiddels een andere functie binnen Elsevier in Amsterdam en houdt zich afzijdig. De 100 exemplaren die VGEO voor mogelijk geïnteresseerde leden al had gereserveerd kunnen dus tot onze grote spijt (nog?) niet geleverd worden. De leden die zich al hadden aangemeld ontvingen hierover inmiddels een mededeling van de VGEO. •

Jaarvergadering VGEO met interessante inleidingen

De jaarlijkse algemene ledenvergadering van VGEO op 18 april a.s. heeft weer twee interessante inleidingen. Voormalig SPEO-directeur en ook VGEO-lid Fokko Covers is weer bereid gevonden een beeld te geven van de 'Ontwikkelingen in pensioenland'. Na de lunch treedt RELX-directeur Alexander van Boetzelaer voor het voetlicht. Hij zal een beeld geven van de actuele stand

van zaken en ontwikkelingen bij de RELX-vestigingen in Nederland. De algemene ledenvergadering is van 10.30 tot 15.00 uur en vindt zoals gebruikelijk plaats in restaurant Het Koetshuis in Nijkerk. Ook per trein eenvoudig bereikbaar. Alle VGEO-leden moeten inmiddels een uitgebreide uitnodiging met jaarstukken per email of in gedrukte vorm hebben ontvangen. •

HOOFDREDACTIE: Harry Nijhuis **EINDREDACTIE:** Jeroen Hogendorp
VORMGEVING: Jos Wachelder
BIJDRAGEN: Wil Langenbarg, Jeroen Hogendorp en Paul Klein
REDACTIEADRES: Veenweg 21a, 7055 BP Heelweg, Tel.: (0315) 24 14 72
E-MAIL: harwil@planet.nl **WEBSITE:** www.vgeo.nl

VRAGEN OF MEDEDELINGEN? Als er veranderingen optreden, bijvoorbeeld door verhuizing of overlijden, kunt u dit kenbaar maken bij onze penningmeester Ger de Rooij, Grootweg 12, 1647 CN Berkhout. Tel : 0229-553054 E-mail: penningmeester@vgeo.nl M. 06-37349696
 Voor zaken betreffende bestuur en organisatie kunt u contact opnemen met Mary van Dort - van der Pels, Lange Dreef 18, 6641 WL Beuningen. Tel: (024) 6771000 E-mail: mvandort4650@gmail.com

LIDMAATSCHAP EN CONTRIBUTIE VGEO-leden betalen jaarlijks € 14,- contributie. Een vrijwillige verhoging van deze bedragen wordt zeer op prijs gesteld. Contributie s.v.p. overmaken op ING-rekening NL27 INGB 0000 100 802. t.n.v. Vereniging van Gepensioneerden Elsevier-Ondernemingen, Doetinchem. Nadere informatie Ger de Rooij Tel : 0229-553054 E-mail: penningmeester@vgeo.nl

DE VOLGENDE NIEUWSBRIEF VERSCHIJNT JULI 2018.
 KOPIJ MOET UITERLIJK 18 JUNI BINNEN ZIJN.

ELSEVIER SENIOREN NIEUWSBRIEF
ES NIEUWSBRIEF

Berichten in box overheid vaak gemist

Sinds een aantal jaar bestaat de Berichtenbox van de overheid. Dat is een persoonlijke digitale postbus, waar je met DigiD toegang toe hebt. Uit onderzoek van de Nationale Ombudsman blijkt dat twee miljoen mensen die niet of nauwelijks bekijken. Dat is 30 procent van de mensen die de box geactiveerd hebben. In principe word je er per

e-mail op attent gemaakt dat er een nieuw bericht is.

Maar het blijkt dat veel mensen hun e-mailadres niet aan de Berichtenbox hebben gekoppeld. Gelukkig sturen veel instanties, bijvoorbeeld de Belastingdienst, hun brieven ook nog steeds per post. Daardoor worden er lang niet zoveel berichten ook echt gemist.

Vakbonden nu met voorstel over lage rekenrente

Het is nooit echt stil geweest over de lage rekenrente, waarmee pensioenfondsen hun toekomstige verplichtingen berekenen. In januari werd in de Tweede Kamer een voorstel van 50Plus besproken. Dat haalde het niet. Nu komen de vakbonden terug op een eerder gedaan voorstel.

50Plus stelde voor om de rekenrente op 2 procent te houden, zolang de Europese Centrale Bank bezig is met de marktrente laag te houden door het opkopen van (staats)obligaties. Nu komen de vakbonden FNV en CPV met een meer structureel voorstel, voor een zogenaamde macrostabile rekenrente. Daarbij wordt meer rekening gehouden met te verwachten rendementen op de beleggingen van pensioenfondsen, wat zal leiden tot een hogere rekenrente. Daar tegenover staat dat de pensioentoezegging minder hard wordt. Dit voorstel was afgesproken in het sociaal akkoord van 2013, maar tot invoering ervan is het nooit gekomen. Het plan was omstreden. Als de stabielere rekenrente hoger uitvalt dan de marktrente, verschuiven pensioenfondsen volgens critici de risico's naar toekomstige generaties. Er was uiteindelijk te weinig steun vanuit de politiek en van De Nederlandse Bank. De vakbonden brengen het idee nu weer ter tafel, om mee te nemen bij de dit voorjaar geplande evaluatie van het nieuwe Financieel Toetsingskader (FTK) waarin de rekenregels zijn vastgelegd.

Opslag risicovrije rente

In februari brachten twee oud-bestuurders van ambtenarenpensioenfonds ABP een vergelijkbaar voorstel in voor die evaluatie. „Een beter te verdedigen, prudente rekenrente zou de gemiddelde dekkingsgraad kunnen verhogen met 10 tot 20 procentpunten”, schrijven Jean Frijns en Jelle Menzonides. De huidige rekenrente is nauw gekoppeld is aan de risicovrije rente in de markt. Die koppeling aan de risicovrije rente is volgens hen niet logisch, omdat er gekort mag worden op pensioenen als de dekkingsgraad te laag is. Pensioen is dus niet risicovrij en zou daarom tegen een niet-risicovrije rente gewaardeerd moeten worden. De twee pleiten voor een rekenrente die hoger is dan de marktrente, maar wel lager dan de verwachte rendementen van de pensioenfondsen. Zij wijzen er daarnaast op dat het internationaal gebruikelijk is om pensioenfondsen met een opslag op de risicovrije rente te laten rekenen. Bij die internationale praktijk zou Nederland moeten aansluiten. •

VGEO KAN GEEN ROL SPELEN bij de jaarlijkse informatiebijeenkomsten van PGB voor aanstaande gepensioneerden. Deze zijn anders van opzet dan vroeger onder SPEO. Toen kon VGEO aanstaande gepensioneerden nog attenderen op zijn rol als belangenbehartiger en zo nieuwe leden werven.

DE NIEUW SAMENGESTELDE PR-COMMISSIE bestaat uit Elly Tjoa, Ger de Rooij, Gerard Roza, Beverly Holstein en Paul Klein. Jeroen Hogendorp is stand-by.

HENK VAN DER RIJST HEEFT HISKE GERBRANDY benaderd voor een bestuursfunctie bij VGEO. Zij heeft hiermee ingestemd. Bovendien stelde hij haar voor om zich beschikbaar te stellen voor het Verantwoordingsorgaan van Pensioenfonds PGB en wellicht een bestuursfunctie bij het fonds. Ook daar heeft zij wel oren naar. Henk zal haar bijpraten over het te volgen traject. Hiske wordt tijdens de komende ALV samen met Paul Klein als nieuw bestuurslid voorgedragen.

PENNINGMEESTER GER DE ROOIJ bracht uitgebreid financieel verslag uit over 2017 en 2018. 2017 blijkt tegen de verwachting in een gunstig jaar te zijn geweest met een positief resultaat van 2.189 euro. De lasten waren 5.244 lager dan begroot. De belangrijkste oorzaken zijn: lagere vergaderkosten, lagere druk- en verzendkosten door digitale communicatie en verzending, kleinere bestuursbezetting en minder reiskosten, en lagere evenementskosten. De terugloop van het aantal betalende leden met 23 werd voor een groot deel gecompenseerd door hogere bijdragen. De activapositie is riant. Voor 2018 ziet het resultaat er minder gunstig uit. Dit ondanks een uitgangspositie van 400 leden. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een lagere jaarbijdrage van Reed Business.

HET GEMIDDELDE AANTAL UNIEKE BEZOEKERS van de VGEO-website per dag was in het vierde kwartaal 530. Ongeveer hetzelfde als in het vorige. Belangstelling voor onderwerpen varieert sterk. Op de site wordt een Word-document met informatie over overlijden veel geraadpleegd. Verder veel aandacht voor foto's van een volleybaltoernooi.

VOORZITTER HENK VAN DER RIJST heeft goed nieuws inzake sponsorbijdragen van onze voormalige werkgevers. Reed Business bij monde van Xander de Groot heeft voor dit jaar 2000 euro toegezegd. Xander gaat hier weg maar wilde al wel voor 2019 een bedrag van 1500 euro en de volgende jaren telkens 1000 euro toezeggen. Namens Reed Elsevier deed Alexander van Boetzelaer de toezegging van 5500 euro voor dit jaar en de nog komende.

DE HEER BUSWEILER, BESTUURSLID in het Verantwoordingsorgaan van Pensioenfonds PGB, is benoemd in het PGB-bestuur. Alleen De Nederlandse Bank kan dit nog tegenhouden. Henk van der Rijst is voorgesteld als vice-voorzitter van het Verantwoordingsorgaan. Volgens Henk wordt in het PGB-beleid voorrang gegeven aan de vertegenwoordiging van gepensioneerden in het SER-overleg inzake pensioenen.

ER IS EEN VOORTGAAND STREVEN naar samenwerking tussen de overkoepelende belangenorganisaties NVOG en KNVG. Een nieuw bestuur moet professioneler worden opgezet. Gedacht wordt aan het inhuren van een medewerker voor drie dagen in de week. Discussiepunt is de te hantieren uniforme contributie per lid van de organisatie. Deze lopen nu nog uiteen evenals de vermogensposities. Henk van der Rijst denkt hierover mee in een speciale contributiecommissie.

Elsevier-signatuur nog verder uit beeld

RELX versimpelt zijn structuur en kiest definitief voor de Britse nationaliteit. De Nederlandse en Britse vennootschappen worden in elkaar geschoven. Aandeelhouders van het Nederlandse aandeel moeten hun stukken inruilen voor een Brits aandeel. De wetenschappelijke Elsevier-divisie blijft wel in Amsterdam. Hier wordt nog meer dan 33% van de RELX-omzet gegenereerd.

Sinds 2015 verdween de naam Elsevier al meer uit beeld als zelfstandig Nederlands begrip doordat de Britten de nieuwe naam RELX Group introduceerden. Voorheen de fusienaam Reed Elsevier. De Nederlandse inbreng in het topmanagement van RELX Group is al lange tijd gering. In het bestuur bevinden zich nog twee Nederlanders, Marike van Lier Lels en Ben van der Veer, als niet-uitvoerende leden. De dagelijkse leiding is in handen van de Zweedse ceo Erik Engstrom. De Brit Sir Anthony Habgood is voorzitter van het bestuur. Dat was 25 jaar geleden anders, met bestuurders als Pierre Vinken, Loek van Vollenhoven, Paul Vlek en Herman Bruggink. In de eerste jaren na de fusie tussen Reed en Elsevier liepen de spanningen tussen de Britten en Nederlanders echter hoog op. Een in 1997 aangekondigde fusie met Wolters Kluwer had de balans naar Nederland moeten laten doorslaan. De hoofdzetel zou in Amsterdam komen en het fusiebedrijf zou Elsevier gaan heten. Maar die krachten-

bundeling ging niet door.

Brexit geen rol

Volgens het concern heeft de Brexit geen rol gespeeld in de besluitvorming. Dit werd half februari bekendgemaakt tijdens de presentatie van wederom gunstige jaarresultaten. Daarin steeg de omzet 4% tot € 8,4 mrd. De onderliggende bedrijfswinst groeide 6% tot € 2,6 mrd. Het aandeel RELX blijft ook na de versimpeling genoteerd aan de beurzen van Londen en Amsterdam, waar het in de AEX is opgenomen. Het hoofdkantoor stond al in Londen. De maatregel moet in het derde kwartaal zijn doorgevoerd, als de aandeelhouders Londen en Amsterdam ermee hebben ingestemd. Na afschaffing van de Nederlandse naamloze vennootschap kunnen aandeelhouders alleen nog in Londen een vergadering bezoeken.

Vestiging Amsterdam blijft

Nederland blijft belangrijk voor RELX. Vanuit Amsterdam wordt sinds jaar en dag leiding gegeven

^ RELX-Office-London

< chief financial officer Nick Luff

aan de wetenschappelijke divisie van het concern, dat eerder al de naam Elsevier heeft meegekregen. Dat blijft onveranderd. „Niemand zal hoeven te verhuizen”, aldus chief financial officer Nick Luff, die benadrukte dat in Amsterdam sterk wordt geïnvesteerd in bijvoorbeeld data-wetenschap. Omdat Elsevier meer dan 33% van de omzet genereert, zal op de Amsterdamse beurs nog steeds in RELX gehandeld kunnen worden. Luff zei dat de politiek geen enkele rol heeft gespeeld bij de besluitvorming. Ook was er geen contact met Britse en Nederlandse

beleidsmakers. Hij wees erop dat het concern zijn structuur in 2015 al ingrijpend heeft versimpeld. Die operatie ging gepaard met de introductie van de nieuwe naam RELX Group ten koste van de fusienaam Reed Elsevier. De aankondiging deze week vloeit daar logisch uit voort, aldus Luff. Wel erkende de CFO dat belastingbeleid een rol heeft gespeeld. Dat betrof echter niet de Nederlandse ingreep om de dividendbelasting af te schaffen, maar Britse versoepelingen van het belastingstelsel. Het niveau van de vennootschapsbelasting speelt volgens Luff geen rol. „We betalen vennootschapsbelasting in de landen waar we de inkomsten vandaan halen. In Nederland zijn en blijven we een grote betaler. De afgelopen vijf jaar gaat het om ongeveer een half miljard euro.” •

Pensioen kennis blijft gebrekkig

Nederlanders weten weinig over pensioen. Tien jaar discussie over het pensioenstelsel en de AOW hebben daar weinig aan veranderd, blijkt uit een studie naar pensioenbewustzijn en mogelijkheden om dat te verhogen. Pensioendeelnemers extra informatie sturen per brief helpt wel, maar is niet goedkoop in verhouding tot de opbrengst.

De Leidse hoogleraar Marike Knoef, een van de onderzoekers, testte de pensioen kennis aan de hand van vijf basale vragen over het pensioenstelsel in Nederland. Zoals: wat gebeurt er met AOW-premie? Van de respondenten dacht de helft dat die premie worden belegd, 38% gaf het goede antwoord: die worden gebruikt om de AOW-uitkeringen van de huidige ouderen te betalen. Gemiddeld hadden men van de vijf vragen er 2,1 goed. „Dat de kennis laag zou zijn vermoedde ik wel, maar het is nog wat minder dan ik had verwacht”, zegt Knoef. Het valt bovendien op dat mensen vaak onzeker over hun antwoord zijn.

Meer vertrouwen nodig

Het gebrek aan kennis blijkt niet bevorderlijk voor het vertrouwen in pensioenvoorzieningen. Zo meldde De Nederlandsche Bank vorig jaar dat het vertrouwen in pensioenfondsen lager is dan dat in banken, terwijl toch juist de banken de schuld hebben gekregen van de kredietcrisis. Volgens de Pensioenfederatie ligt dat voor een flink deel aan communicatie. „Sinds het begin van de financiële crisis voldoen veel pensioenfondsen niet meer aan de verwachtingen die de deelnemers hebben”, meldt het jaarverslag. „We zijn niet in staat de deelnemers uit te leggen waarom dat het

geval is en wat ze dan wel mogen verwachten.” Knoef denkt dat wat meer basiskennis mogelijk het vertrouwen in pensioen kan verhogen.

Brief met informatie

Uit het onderzoek blijkt ook dat het wel mogelijk is om pensioenbewustzijn te verhogen. Tien weken voordat de onderzoekers hun vragenlijst de deur uit deden, kreeg de helft van de testgroep een brief met informatie over hun pensioen. De andere helft niet. De eerste groep deed het beter in de test dan de tweede. Brieven sturen is echter een dure methode, onder meer omdat veel mensen brieven

> van hun pensioenfondsen niet openen of niet lezen. De onderzoekers vonden nog een opmerkelijk effect: de boodschap komt beter door als die wat zorgelijk klinkt. De helft van briefontvangers kreeg een brief die optimistisch begon, anderen kregen een brief met een nogal sombere aanhef. De lezers van de brieven met een negatieve klank deden het significant beter in de test dan de ontvangers van de positief geformuleerde brief. •

Kritiek op nieuwe vorm van pensioeninfo met inflatiecorrectie

Vermeldt niet langer een te verwachten pensioenbedrag, maar informeert toekomstige gepensioneerden over drie mogelijke scenario's. Standaard, optimistisch en pessimistisch. Minister Koolmees van Sociale Zaken wil dat pensioenuitvoerders, fondsen en verzekeraars, vanaf volgend jaar dit zo gaan communiceren. Daarbij moet ook de toekomstige inflatie worden doorberekend. Volgens pensioenfondsen en verzekeraars leidt dit juist tot verwarring.

Koolmees hoopt dat door deze andere wijze van informeren de deelnemers in een Fonds realistischere verwachtingen krijgen. En dat het helder is dat het meer of minder kan worden. Daarbij moet er ook inzicht worden gegeven in de verwachte inflatie. De bedragen moeten worden uitgedrukt in euro's van nu, om te kunnen vergelijken met het huidige salaris. Zo krijgen men volgens de minister „een goede indruk van de koopkracht van het verwachte pensioen”. Nu krijgen deelnemers wel een te verwachten bedrag, maar dat zegt weinig over wat zij daar vele jaren later van kunnen betalen.

Met een plaatje

Er is onderzocht hoe al deze informatie het beste overgebracht kan worden. Daar is een informatief plaatje uitgekomen met drie pijlen, dat de pensioenaanbieders moeten gaan gebruiken. Een pijl voor het verwachte resultaat, één voor als het tegengit en één voor als het meezit. Deelnemers moeten de drie scenario's straks kunnen vinden

Wat vindt u daar nou van?

Voelt U zich nog betrokken bij het bedrijf ?

Voel je je nog betrokken bij je vroegere bedrijf na je pensioenering? Het verdween uit het oog maar nog niet helemaal uit het hart zo blijkt uit de antwoorden. Het hangt meer af van incidentele voorvallen en ontmoetingen met collega's of er herinneringen boven komen aan je oud-collega's en bedrijf.

Mw. G.J.D. Loman-Brouwer, Doesburg

„In totaal heb ik ruim dertien jaar gewerkt bij Misset, later Elsevier in Doetinchem. Ik ben begonnen op uitzendbasis bij de advertentieverkoop Landbouw en later in vast dienstverband bij de afdeling Personeelszaken. In '96 heb ik afscheid genomen. Ik ben wel nieuwsgierig naar de ontwikkelingen bij mijn oude bedrijf, mijn pensioen komt er vandaan. Dat is gering want verplichte opname in het pensioenfonds kwam voor mij wat laat. De contacten zijn minimaal; af en toe ontmoet ik hier in Doesburg een oud-collega die er nog werkt; van haar vernam ik dat er heel veel tijdschriften verkocht zijn.”

M.S.J. van der Zel, Krommenie

„Ik heb jarenlang bij de Holding Maatschappij in Amsterdam gewerkt. Concernadministratie later holdingadministratie en salarisadministratie. Mijn vertrek bij het bedrijf ligt al zo ver achter me dat ik niet meer precies weet wanneer dat was. Maar al is dat lang geleden, ik volg zeker de ontwikkelingen via interessante artikelen in de krant en de nieuwsbrieven van de VGEO en ook van de VvG-PGB. De betrokken-

heid wordt, omdat het steeds langer geleden is, wel steeds minder en contacten met oud-collega's heb ik niet. Er wonen in Krommenie twee mensen die ik ken via het bedrijf. Wij groeten elkaar en dat is het.”

Mw. S.A. ter Voert-Van Schellen, Amsterdam

„Elk jaar ga ik naar de ledenvergadering in Nijkerk en ik ga ook bijna altijd met de uitstapjes mee. Daardoor heb ik leuke contacten met oud-collega's. Van '67 tot '97 heb ik gewerkt op de administratie boven de boekwinkel van Elsevier, waar onder meer *Elsevier Winkler Prins* werd verkocht. Als ik er nu over lees voel ik me betrokken. Het voelt toch als 'mijn' bedrijf hoewel het na twintig jaar wel verder van me af komt te staan. Van ons grote huis in Amstelveen zijn we verhuisd naar een appartement wat betekende dat mijn 20-delige Winkler Prins naar de kringloopwinkel moest en dat deed pijn hoor.”

P.P. Roessel, Doetinchem

„Ruim achttien jaar, van '73 tot '91 heb ik bij uitgeverij Misset in Doetinchem gewerkt, als hoofdredacteur van *Misset Pakblad* en *Transport & Opslag* en later nog een paar andere bladen. Voor zover ik het te weten kom volg ik de ontwikkelingen wel en voel me ook zeker betrokken. Vooral totdat het Misset pensioenfonds overging naar SPEO en daarna PGB. Af en toe kom ik bekenden van Misset tegen, in de supermarkt of bij een verzorgingshuis in Doetinchem waar ik regelmatig kom.”

De interviews zijn medio februari gehouden door Wil Langenbarg

op mijnpensioenoverzicht.nl, een initiatief van pensioenfondsen en verzekeraars. Op deze site kunnen mensen zien wat hun verwachte inkomen is na pensioenering is, inclusief AOW. Ook het jaarlijkse uniforme pensioenoverzicht moet worden aangepast.

Zeer kritisch

Pensioenfondsen en verzekeraars zijn zeer kritisch over de voorschriften van minister Koolmees. Vooral het besluit dat zij een voor koopkrachtverlies gecorrigeerd bedrag moeten melden, valt verkeerd. Het Verbond van Verzekeraars en de Pensioenfederatie zeggen dat deelnemers dit niet gaan begrijpen. „We maken ons grote zorgen dat we worden gedwongen tot communicatie waarvan we nu al weten dat deze tot verwarring leidt. Vooral op het punt van de inflatie. Die maakt het pensioen niet minder, maar de boodschappen duurder. We zouden

nu moeten melden dat het pensioen lager uitvalt door inflatie - wat feitelijk niet zo is.” Gerard Riemen van de Pensioenfederatie ergert zich aan de suggestie van de minister dat de pensioenfondsen nu een te optimistisch verwacht pensioen

communiceren. Namelijk één dat volledig is gecompenseerd voor inflatie. „Dat is onjuist”, zegt Riemen. „Dat is juist het bedrag zonder indexatie.” Het idee van drie scenario's steunen de pensioenfondsen en de verzekeraars wel. •

PGB beste pensioenfonds van Nederland

Pensioenfonds PGB is op een Internationale pensioenconferentie in Praag uitgeroepen tot het beste pensioenfonds van Nederland. Het pensioenfonds kreeg de IPE-onderscheiding voor zijn dynamische beleggingsbeleid.

Bij het dynamisch beleggingsbeleid van PGB is zowel de mate van risico als de rente-afdekking dynamisch. Deze bewegen mee met de ontwikkeling van de dekkingsgraad. Daarnaast wordt er systematisch rekening gehouden met het sentiment op de financiële markten. Met het nieuwe beleid is tot nu toe duidelijk extra resultaat behaald voor de deelnemers. Internationaal mediabedrijf IPE reikt elk jaar onderscheidingen uit voor bijzondere prestaties op het gebied van pensioenen in Europa. PGB was genomineerd voor zijn innovaties op het gebied van balansbeheer. Andere Nederlandse pensioenuitvoerders die in de prijzen vielen waren APG en PGGM. De IPE-onderscheiding voor het beste pensioenfonds van Europa ging naar Denemarken.

Wat bleef over van de Elsevier-vestigingen?

Wat bleef er over van de Elsevier-vestigingen, afdelingen en publicaties waar velen van ons talrijke jaren voor werkten? Wat het eerst opvalt is de grote afname van zowel personeel als gedrukte media. De hiermee gepaard gegane leegloop van kantoorpanden straalt niet langer de nationale uitgeverij van Elsevier uit. Sinds 2004 liep een gloednieuwe en imponerende Millennium Tower in Amsterdam voor de helft leeg. Ook de vakbladen waarop Reed Business dreef zijn maar een schijntje van wat ze waren. Dit artikel geeft de stand van zaken weer bij RELX. De volgende aflevering gaat over de teloorgang van Reed Business.

Millennium Tower

Voor de medewerkers van RELX in Amsterdam veranderde er de laatste twee decennia veel. Ten eerste de kantoorvestigingen. Er vonden verhuizingen plaats van de kantoren Molenwerf en Overmolen (beide nabij de Haarlemmerweg ter hoogte van de wijk Bos en Lommer/Sloterdijk) en het hoofdkantoor aan de Jan van Galenstraat naar de imposante nieuwe Millennium Tower in Sloterdijk dat in het najaar van 2004 werd opgeleverd. Alle 1700 medewerkers kwamen hier toen samen. De 23 etages werden meteen tot aan de laatste bureaustoel gevuld

voor de vier onderdelen: Elsevier (huidige naam voor Elsevier Science), LexisNexis, Reed Exhibitions en Reed Business Information.

Helft liep leeg

Sinds de ingebruikname van de Amsterdamse Millennium Tower in 2004 liep ongeveer de helft van de etages leeg. Overbleef de wetenschappelijke uitgeverij Elsevier. Grotendeels door het afstoten van activiteiten zoals de verkoop van de groep EMMC (Excerpta Medica Medical Communications) waar Pierre Vinken in 1957 zijn eerste uitgeverijactiviteiten ontplooid. Van de 1700 medewerkers zijn er nu zo'n 700 over. RELX is momenteel nog wel de grootste gebruiker van de kantorenflat. De rest is beschikbaar voor andere ondernemingen. De receptie wordt daarom ook niet meer bemand door Elsevierpersoneel maar algemeen inzetbare receptionisten. De riante entree met zijn eigen Elsevierlogo en decorum werd veralgemeniseerd tot een zogenoemd Barrista, een combinatie van bar en restaurant, waar de hele dag aanloop is.

Flexibele werkplekken

De herinneringen die velen bewaren aan hun eigen afdeling met vertrouwde collega's zijn geschiedenis geworden. In 2013 werden de werkplekken in Amsterdam flexibel, dus de medewerkers hadden geen eigen bureau meer noch vaste kamergenoten. Maar de ervaring na enige tijd leert dat veel mensen elke dag toch hetzelfde bureau uitkiezen. Tegenwoordig wordt ook van de gemaakte werkuren geen administratie meer bijgehouden. Het toegangspasje is alleen nog nodig om binnen te komen. Thuis werken

ALS U DIT MAAR WEET

Vier van de tien senioren drinkt naar eigen zeggen te veel alcohol. Dit zou blijken uit een onderzoek van ouderenorganisatie KBO-PCOB.

De Japanse overheid wil dat tegen 2020 tachtig procent van de hulpbehoevende ouderen wordt verzorgd door robots. Vanwege ernstige vergrijzing verwachten ze daar tegen 2050 een gigantisch tekort aan verplegend personeel

Steeds meer ziekenhuizen openen op de spoedeisende hulp een speciale afdeling voor ouderen. Volgens Trouw hebben zo'n vijftien ziekenhuizen, onder meer in Leiden, Utrecht en Arnhem, inmiddels zo'n afdeling. Jaarlijks bezoeken 800.000 65plussers de spoedeisende hulp. Van hen worden er 543.000 opgenomen in het ziekenhuis.

Meerdere pensioenfondsen zijn geïnteresseerd in deelname aan financiering van lightrailprojecten in de Randstad.

(met de bedrijfs-laptop) wordt incidenteel toegestaan; het afdelingsbeleid bepaalt in welke mate hiervan gebruik kan worden gemaakt.

Automatisering

Functies, zeker in de productiefuncties, worden in Amsterdam steeds verder geautomatiseerd. Dat levert tijdswinst op per medewerker, die dan een groter pakket aan taken kan afhandelen. Zo verzorgen anno 2018 aan de Radarweg nog geen tien journal managers (vroeger, in grote aantallen, bekend als: bureauredacteur, issue manager) de publicaties voor talloze primaire tijdschriften, vanaf het proces van refereering tot finale publicatie. Dit maakt het werk voor deze groep diverser. Nieuw is dat ook enkele tijdschriften in het Duits, Pools en Tsjechisch worden geproduceerd. Andere 'vreemde' talen worden in Parijs, Barcelona, etc. geproduceerd. Delen van het werk, al of niet geautomatiseerd, zijn daarbij overgeheveld naar de typesetters (copy edit). Maar natuurlijk ook naar de auteurs, die precieze instructies moeten volgen bij het aanleveren van hun artikelen. Voornamelijk ict-gerelateerde productiewerkzaamheden hebben hun weg gevonden naar de eigen vestiging in Chennai in India. Deze werd ruim 10 jaar geleden opgericht en telt enkele honderden medewerkers, waaronder vele journal managers.

Extra medewerkers nodig

In Amsterdam zijn er ook afdelingen waar juist behoefte is aan extra medewerkers, vooral om steeds verdergaande ict-toepassingen te realiseren. Alle bedrijfsafdelingen samen hebben petabytes aan data

in beheer. Dat is erg veel, miljoenen gigabytes. ScienceDirect en Scopus zijn twee platforms waarop de steeds verdergaande digitalisering een enorme invloed heeft uitgeoefend. ScienceDirect is het grote platform dat in 1997 is opgezet voor de online publicaties. Die zijn inmiddels veel belangrijker dan druk. Online is uitgegroeid tot 4000 tijdschrift- en boektitels. Daar komt bij dat de belangrijkste tijdschriften ook zijn gedigitaliseerd. Zelfs met terugwerkende kracht naar hun allereerste jaar van uitgave, ook al was dat in de 19de eeuw. Niet alleen de eigen tijdschriften en boeken van Physical Sciences and Engineering, Health Sciences, Life Sciences en Social Sciences and Humanities zijn aanwezig op het ScienceDirect platform. Ook de tijdschriften die door een Society worden beheerd en geen eigendom zijn van RELX komen er voor.

Open Access

Tegenwoordig kent ruim een kwart miljoen artikelen Open Access en is zonder abonnementskosten verkrijgbaar. Dat is nog maar enkele procenten van het totale te betalen aanbod. Een ander belangrijk platform met 'big data' is Scopus, een enorm grote database voor abstracts en citaties (literatuurverwijzingen), met gegevens van enkele duizenden uitgeverij. Het publiceren van citatiescores, naar welke artikelen wordt vaak verwezen en welke auteurs veel worden geciteerd, is ook van groot financieel belang. Dit bepaalt welke tijdschriften en welke auteurs het meest invloedrijk zijn. Dergelijke data analyses genereren veel inkomsten; daarom wordt hier veel in geïnvesteerd. •

Voorjaar

Eindelijk weer de ramen open. Frisse lucht en licht. Het piepen van de wielen in de rails als de tram door de bocht gaat.

Voor de biologische klok van de forens is het gunstig als hij met licht opstaat. Als hij voor zeven uur van huis moet, wil hij om acht uur op zijn werk zijn, dan is dat vanaf 25 maart een uur vroeger, als het nog een halfuur lang donker is. Voor deze forens zou de zomertijd best een maandje later kunnen beginnen.

Een deel van de mensen heeft moeite met de aanpassing aan het verschoven uur. Er bestaan daglichtlampen die helpen om de biologische klok in jezelf te verzetten. En er zijn pilletjes voor.

Een andere truc is sterke koffie. Voor de KLM vertaalde ik ooit een boekje over jetlag dat aan vaste, meest zakelijke klanten werd uitgereikt. Een militair had onderzocht of en hoe manschappen die over de wereld werden verplaatst om in actie te komen het beste jetlag konden voorkomen of bestrijden. Wat hij vond was: sterke koffie, naast opstaan volgens de plaatselijke klok. Dat werkt zo: onthouding van koffie, thee, chocola en cola gedurende drie dagen voor vertrek. Dit maakt het lichaam gevoelig voor cafeïne. Voor of bij aankomst om 8 uur 's morgens drie koppen zwarte koffie, op de nuchtere maag. Misschien niet ieders ding, maar het werkt. Uiteraard zelf geprobeerd. Vooral belangrijk bij vluchten in oostelijke richting (New York-Amsterdam, Amsterdam-Mumbai). Ik heb dankzij die opdracht groot onderhoud aan het dak van mijn boerderij kunnen plegen.

Mijn moeder vond alles goed in de voorjaarsvakantie, als ik maar eerst met de grote schoonmaak hielp. De voorraad appels was op, dus het rek kon geboend en geschrobd worden. De aardappelkist moest omgekeerd en een paar keer flink op de grond gestampt en daarna uitgeborsteld en nat afgenomen worden. De ragebol werd

op een lange stok vastgebonden en ik had het voorrecht langs alle plafonds en vooral in de hoeken te mogen vegen om spinrag en stofdraden te verwijderen. De ramen deed mijn moeder aan de binnenkant, ik mocht ze aan de buitenkant wassen en zemen, zittend op de vensterbank of in een vreemde houding naar buiten hangend. En dat allemaal om beloond te worden met een extra rantsoen koek.

In enig jaar besloot mijn moeder dat het huis binnen moest worden geschilderd. Er naderde een jubileum en er zou een groot feest plaatsvinden. Ik liet mij door de schilder in de winkel voorlichten over muurverf, tamponneren met een brede, kortharige borstel, voorweken, krabben, gaten en scheuren vullen, terpentijn, gronden en aflakken. Bij het gronden werd de verf met puimsteen ingewreven. Mijn moeder gaf mij extra gevulde bruinenbonensoep en roggebrood met katenspek. Later dacht ik wel eens: jammer dat ik zoveel geleerd heb, als ik weer geen nee kon zeggen tegen een collega die ik had helpen verhuizen met mijn Volkswagen busje en hij/zij handige handen zocht om te behangen en schilderen.

In het voorjaar kwam ook de dag dat ik weer de kano te water liet. Het openwater is dan nog helder en de sloten zijn nog niet dichtgegroeid met waterplanten. Ik had altijd een grote augurkenpot bij mij om kikkerrit in te doen. De kikkers verraaiden zichzelf met hun 'gezing'. Thuis had ik een aquarium waarin ik kon zien hoe de eitjes zich ontwikkelden en de donderkoppies uiteindelijk veranderden in heuse kikkers. Meestal ving ik daar nog wat stekeltjes, waterjuffers en torren bij.

Geen wonder dat we in deze oude boerderij terecht zijn gekomen, met stal, met pony's, schapen, kippen, konijnen en vogels in de tuin en onder de dakpannen.

Reacties: pmj.fiedeldijdop@quicknet.nl

Verouderen begint al bij je geboorte

„Het verouderingsproces begint al bij je geboorte. Als ik bijvoorbeeld een iPhone koop, dan is die gloednieuw. Maar zodra ik hem gebruik veroudert hij. Zo is het ook met het menselijk lichaam,” aldus professor Andrea Maier, hoogleraar Gerontologie, een wetenschap die het ouder worden bestudeert. aan de VU in Amsterdam.

In een interview in het blad 'Oms pensioen' zet zij uiteen dat 30% van onze levensverwachting afhankelijk is van je geërfde genen. 70% is niet genetisch bepaald en afhankelijk van je leefstijl. Haar onderzoek richt zich onder meer op het bestrijden van verouderde cellen en ziekten die daarvan het gevolg zijn. Het verouderingsproces moet als een ziekte worden benaderd vindt zij. Richt je focus vervolgens op preventie van deze ziekte en minder op symptoombestrijding. Het gezonde leven zou daardoor met zo'n 30% verlengd kunnen worden. •

Hillen-aftrek voor de helft gebruikt door ouderen

Bijna een miljoen Nederlandse huishoudens kregen in 2016 via de zogenoemde wet-Hillen een belastingvrijstelling van in totaal €1,6 miljard. Gestimuleerd door de overheid betaalden zij hun eigen huis bijna of geheel af. De helft van deze groep is 68 jaar en ouder. Hun doorsnee vermogen was ruim €93.000. Het kabinet Rutte-III wil de wet-Hillen afbouwen.

Dat blijkt uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Volgens het CBS geldt de vrijstelling nu voor zo'n 22% van de 4,3 miljoen Nederlandse huishoudens met een eigen woning. Het kabinet Rutte-III wil de wet-Hillen afbouwen. Dat begint in 2019, en duurt naar verwachting zo'n dertig jaar. Over het plan ontstond commotie. Het kabinet werd ervan beschuldigd een boete in te voeren voor mensen die hun hypotheek netjes aflossen. Tegenstanders zoals 50Plus stellen dat vooral ouderen

Gewonnen levensjaren verlopen minder gezond

De levensverwachting van Nederlanders wordt steeds hoger bij gesteld. Met als gevolg dat we langer door moeten werken. Bovendien moet je langer wachten op je pensioen. Dat is overheidsbeleid. Maar die gewonnen levensjaren blijken volgens onderzoek minder gezond te verlopen.

Zowel bij mannen en vrouwen blijkt het aantal lichamelijk gezonde jaren tussen de 65ste en 75ste verjaardag in de afgelopen 25 jaar te zijn afgenomen. Het is al langer bekend dat de huidige 65-jarige een langere levensverwachting heeft, dan hij of zij 25 jaar geleden zou hebben gehad. Maar wat nog niet bekend was, is hoe gezond die gewonnen levensjaren zijn. Het aantal jaren dat een 65-plusser in 'goede gezondheid' leeft, is gedaald van 4,8 jaar tot 3,3 jaar voor mannen en van 4 jaar tot 2,7 jaar voor vrouwen. Maar het aantal jaren met milde gezondheidsproblemen, minimaal twee chronische ziekten zoals dia-

betes, steeg van 3,3 jaar tot 5,4 jaar voor mannen en van 4 jaar tot 5,5 jaar voor vrouwen. Dat komt vooral doordat mensen langer leven met chronische ziektes als hartproblemen, diabetes en kanker. Tegenover de afgenomen lichamelijke gezondheid staat overigens een stijging van het aantal jaren met een goede geestelijke gezondheid. De impact van lichamelijke gezondheidsklachten op de inzetbaarheid van oudere medewerkers kan dan ook meevalen, denken de onderzoekers. Veel werk is steeds minder fysiek; er wordt meer een beroep gedaan op mentale capaciteiten. •

„Als het pensioenstelsel rigoureus wordt gereorganiseerd zijn vooral de gepensioneerden van de toekomst de dupe.”

Rob Goedhart
Follow the Money

met een klein pensioen worden getroffen. Ondanks de ophef loodste staatssecretaris Menno Snel van Financiën het voorstel eind november door de Tweede Kamer. Gemiddeld konden de huishoudens met vrijstelling een bedrag van €1470 van hun bruto inkomen aftrekken. Zo'n 63% van degenen die geen eigenwoningforfait hoeven te betalen, heeft pensioen als belangrijkste inkomstenbron. •

De voordelen van bewegen

Ouderenbond ANBO publiceerde onlangs een lijstje met voordelen van bewegen:

- Goed voor bloedsomloop en ademhaling
- Zorgt voor een goed humeur
- Geeft energie en verlaagt stress
- Goed voor spieren, botten en gewrichten
- Verbetert de mobiliteit
- Draagt bij aan onafhankelijkheid
- Helpt tegen overgewicht
- Vermindert risico op vallen door betere balans
- Verhoogt de weerstand
- Verkleint kans op dementie

Jaarlijks gemiddeld 4.546 euro zorgkosten

Aan zorgkosten is een Nederlander jaarlijks gemiddeld 4.546 euro kwijt. Wij komen daarmee op de achtste plaats na Zweden en voor Oostenrijk (4.413). Voor Nederlanders een flink bedrag maar niet buitensporig vindt zorg econoom Richard van Kleef van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

De genoemde 4.546 euro is opgebouwd uit een premie voor de basisverzekering van 1290 euro, eigen risico 385 euro, plus de eigen bijdragen, belastingen en premies die van het inkomen afgaan. De jaarlijkse zorgkosten zijn in België op plaats 11 lager: 4.086 euro. Daar staat als nadeel voor de Belgen tegenover dat de medicijnkosten soms veel hoger zijn. Bijvoorbeeld voor maagzuurremmers betaal je bij ons 3 euro, in België 42 euro. Antipsychotica zouden daar 153 euro kosten en hier voor 12 euro verkrijgbaar zijn. •

IN MEMORIAM

De volgende leden zijn ons ontvallen:

Dhr. H.M. Sniijders, Santpoort
Mevr. F.Y. Verploegh-Chassé, Amsterdam
Mevr. M. Terwisscha van Scheltinga-Hanegraaf, Heeswijk-Dinther

WELKOM

Als nieuwe donateur en lid heten wij welkom:

Mevr. E.C.M. Daniels, Utrecht
Mevr. A. Wilkes-Carver, Hoorn
Mevr. J. Monker, Naarden
Mevr. M.M. Baylé-Pöttker, Lorgues, Frankrijk
Mevr. I.M. Johansson, Amsterdam
Mevr. A.M.Y. Smit, Amsterdam
Mevr. E. Holmes, Ipendam
Mevr. A.M. Wierda, Amstelveen
Mevr. T. Stam, Monnickendam
Dhr. R.L. Neve, Purmerend
Dhr. A. van Marwijk, Wijchen
Dhr. G.A. Burlage, Lelystad
Dhr. J. Gorlee, Zwaag
Dhr. G. Vleeming, Groet
Dhr. C.M. Ewing, Heiloo